

Ks. Prof. nadzw. dr hab. Janusz Mierzwa
Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku
Instytut Nauk Społecznych
Zakład Pracy Socjalnej

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM

pt. **„Opcja preferencyjna na rzecz ubogich w świetle zmian systemowych na przykładzie**

Rodziny Wincentyńskiej”

napisanej na seminarium Katolickiej Nauki Społecznej

Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

pod kierunkiem Ks. Prof. Dra hab. Andrzeja Zwolińskiego

Úvod

Dizertačná práca P. Emila Hoffmanna, CM *Opcja preferencyjna na rzecz ubogich w świetle zmian systemowych na przykładzie Rodziny Wincentyńskiej* vystihuje názov témy. Autor fundovane diskutuje o téme vincentínskej koncepcie milosrdenstva, o spôsobe pomoci chudobným z pohľadu vincentínskej spirituality, ako aj o nových formách chudoby, na ktoré hľadá vincentínska rodina konkrétne formy pomoci prostredníctvom konceptu systémovej zmeny, ktorá vystihuje postuláty predstavené sociálnou náukou Cirkvi. Autor predstavil tému preferenčnej služby chudobným z pohľadu vincentínskej charizmy. Vníma ju ako kontinuitu diela sv. Vincenta de Paul a ako jasný odkaz vitality evanjelia dnes. Nestačí, aby sa poskytovala iba materiálna pomoc, ale je dôležité, aby sa chudobným slúžilo aj duchovne. Spája „caritas“ a „misericordia“, dielo charitatívnej služby a dielo ľudových misií. Vyjadruje sa tým to, čomu dnes hovoríme holistická služba. Cieľom tejto služby je pomôcť chudobnému dostať sa zo začarovaného kruhu chudoby.

Przedmiotem rozprawy doktorskiej Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM, zatytułowanej „Opcja preferencyjna na rzecz ubogich w świetle zmian systemowych na przykładzie Rodziny Wincentyńskiej” jest analiza niektórych wyzwań społecznych, jakie stoją przed współczesnym światem w kontekście opcji na rzecz ubogich i w świetle współczesnych zmian systemowych. Swoje dociekania w tym względzie Autor przeprowadził w oparciu o wielowiekowe doświadczenia Rodziny Wincentyńskiej, do której sam też należy. Z pewnością podjęty przez Autora problem badawczy, zawarty w tytule jego pracy jest godny pracy doktorskiej. Warto zauważyć, że do Rodziny Wincetyńskiej należą wszystkie instytucje, które bezpośrednio lub pośrednio znajdują źródło swojej inspiracji w myśli i w duchowości św. Wincentego á Paulo, a jest nim przede wszystkim służba ubogim. Bez wątpienia tytuł dysertacji jest interesujący, nowatorski i w pełni uzasadniony. W kontekście tych ogólnych stwierdzeń należy widzieć pracę doktorską Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM.

1. Ocena zawartości merytorycznej (Obsahová stránka práce)

Temat dysertacji „Opcja preferencyjna na rzecz ubogich w świetle zmian systemowych na przykładzie Rodziny Wincentyńskiej” wynika z kontekstu aktualnych uwarunkowań społecznych, a także z kondycji moralnej tej rzeczywistości, w której coraz bardziej pogłębia się zjawisko indywidualizmu, relatywizmu moralnego oraz chaosu aksjologicznego z charakterystycznym dla niego zjawiskiem desocjalizacji, tzn. utraty więzi społecznych, co w konsekwencji prowadzi często do potrzeby lub konieczności interwencji państwa, NGO-sów, a także instytucji kościelnych. Nieustannie zmieniające się uwarunkowania życia społecznego rodzą zatem zasadne pytanie o opcję preferencyjną na rzecz ubogich i wykluczonych, realizowaną najczęściej instytucjonalnie w formie charytatywności, dobroczynności, miłosierdzia, pracy socjalnej czy pomocy społecznej. Analizy doktoranta, przeprowadzone w oparciu o bogatą literaturę przedmiotu, zamieszczoną na 17 stronicach pracy (s. 321-338) wpisują się w tę problematykę badawczą i nie budzą moich wątpliwości.

Praca ma charakter zarówno teoretyczny, tzn. dostarczający wiedzy nt. współczesnych zmian systemowych (rozd. I), Rodziny Wincentyńskiej we współczesnym świecie (rozd. II), społecznych dokumentów Rodziny Wincentyńskiej (rozd. III) i postulatów pastoralnych Rodziny Wincentyńskiej w kontekście zmian społecznych (rozd. IV), jak i charakter praktyczny, tzn. dostarczający propozycji konkretnych rozwiązań duszpasterskich w tzw.

„płynnej” ponowoczesności (rozdz. V). Warto zatem chociażby skrótowo scharakteryzować zawartość merytoryczną dysertacji Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM.

W pierwszym rozdziale, który ma charakter ogólny i wprowadzający w zagadnienie, zatytułowanym „Współczesne zmiany systemowe jako duszpasterskie wyzwanie” Autor wskazuje, że głównym źródłem ubóstwa w kontekście zmian systemowych są procesy globalizacyjne, co z pewnością jest słusznym spostrzeżeniem. Następnie analizuje kwestię chrześcijańskiego rozumienia zmian społecznych oraz priorytetowe opcje na rzecz ubogich. Takie podejście wpisuje się w teoretyczne założenia współczesnej nauki społecznej, której liczni przedstawiciele twierdzą, że obecny kształt społeczeństwa jest zdominowany procesami ujętymi w koncepcie „płynnej” ponowoczesności. Autor w tym rozdziale pracy posłużył się metodą analizy wtórnej zgromadzonej literatury przedmiotu swoich poszukiwań badawczych.

W drugim rozdziale pracy Autor przeprowadził dogłębne analizy nad rolą i zadaniem Rodziny Wincentyńskiej w świecie współczesnym. Wskazał, że wprowadzenie „św. Wincenty á Paulo nie zmieniło struktury społecznej Francji, jak to uczyniła Rewolucja Francuska kosztem rozlewu krwi, ale nauczył ludzi pracować razem. Do pomocy ubogim zaangażował wszystkie warstwy społeczne“ (s. 128). Autor umiejętnie zwrócił uwagę na charyzmat Zgromadzenia jako bezpośredni i pośredni wymiar ewangelizacji wśród ubogich. Jest to właściwy punkt wyjścia do kolejnych analiz na temat aktywności osób duchownych z Rodziny Wincentyńskiej i angażowania się w ich misję laikatu.

Przedmiotem analiz w trzecim rozdziale pracy są dokumenty społeczne Rodziny Wincentyńskiej pod kątem kondycji moralnej współczesnego świata. Warto zauważyć, że „Rodzina Wincentyńska, która skupia miliony ludzi dobrej woli, do których dotarł charyzmat św. Wincentego, nie tylko bezpośrednio służy konkretnym potrzebującym, ale realizuje charyzmat w sposób systematyczny poprzez organizację sekretariatów, archiwów, banków danych i dokumentów. Poszukuje się nowych form pomocy ubogim, takich jak obecność przedstawicieli różnych gałęzi w instytucjach ponadnarodowych i międzynarodowych, takich jak ONZ, UNESCO, FAO, UE, Papieska Rada Cor Unum; w środkach komunikacji na wszystkich poziomach, itd.” (s. 206-207). Z całą pewnością należy stwierdzić, że takie podejście do analizy meritum dysertacji zdecydowanie podnosi jej wartość i zasługuje na wniosek recenzenta do Władz UPJPII w Krakowie o jej wyróżnienie wśród prac doktorskich.

Kolejne dwa rozdziały pracy (IV i V) mają charakter prakseologiczny. Zgodnie z socjologiczną zasadą informującą, że „teoria kieruje badaniami, a badania weryfikują

teorię” Autor w czwartym rozdziale pracy wskazuje na pastoralne postulaty Rodziny Wincentyńskiej w dobie współczesnych zmian systemowych. Wskazuje na kierunki ewolucji w duszpasterskiej formacji wiernych, potrzebę formacji w obszarze ekonomii, miejsce i przestrzeń realizacji tych postulatów, jako szansę na skuteczność urzeczywistnienia preferencyjnej opcji na rzecz ubogich. Jak stwierdza Autor „w wielu miejscach na świecie opinia publiczna zmieniła się dzięki temu, że świeccy niezaangażowani, postrzegający zjawisko ubóstwa jako problem, a ubogich jako pariasów społeczeństwa, przekształcili się w zaangażowanych, bliskich sobie ludzi” (s. 256). Priorytetową rolę w tym względzie spełnia parafia, jako podstawowa komórka organizacyjna struktur Kościoła powszechnego a zarazem przestrzeń realizacji charyzmatu.

W piątym rozdziale pracy Ksiądz Doktorant wskazuje na praktyczne możliwości realizacji tych teoretycznych postulatów. Wskazuje na działalność Wincentyńskiego Biura Solidarności (VSO) jako na podstawowy sposób pomocy ubogim, obecność Bożej łaski (charyzmatu) w tworzeniu programów pomocowych na rzecz ubogich we współczesnym, zglobalizowanym świecie, zaangażowanie laikatu w to dzieło oraz na współpracę różnych struktur i gałęzi wewnątrz Rodziny Wincentyńskiej.

Bez wątplenia i z całą pewnością należy podkreślić logiczny tok wyводу Autora pracy, przeprowadzony zgodnie z metodami powszechnie stosowanymi przy analizie tego typu problemów i zjawisk życia społecznego. Jest to typowa metodologia, stosowana w badaniach naukowych, w którą wpisuje się dyscyplina katolickiej nauki społecznej. Generalizując można stwierdzić, że praca doktorska Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM zawiera wiele cennych informacji, które mogą być wykorzystane przez różne środowiska w perspektywie profesjonalnej realizacji opcji na rzecz ubogich.

Nie mniej jednak należy zwrócić uwagę na pewne braki lub nieścisłości, które warto byłoby wyeliminować przed ewentualną publikacją książkową. Recenzja bowiem nie jest tylko „laurką” dla Autora pracy lecz krytycznym spojrzeniem zewnętrznym na autorskie opracowanie. Swoje uwagi w tym względzie zamieszczam w odrębnym punkcie recenzji w formie pytań do dyskusji podczas publicznej obrony dysertacji.

2. Ocena strony formalnej (Formalna stranka práce)

Konstrukcja pracy została podporządkowana głównemu założeniu badawczemu, jakim jest analiza zależności pomiędzy opcją na rzecz ubogich a współczesnymi zmianami systemowymi w kontekście działalności Rodziny Wincentyńskiej. Swoje analizy Doktorant przeprowadził w kilku etapach, wykorzystując takie metody badawcze, jak: analityczną, syntetyczną, metody historyczne, metody nauk społecznych. Są to metody powszechnie stosowane przy analizie podobnych problemów czy zjawisk życia społecznego, jak to już wcześniej zauważono.

Praca, oprócz wstępu, zakończenia i bibliografii składa się z pięciu rozdziałów, które są powiązane z sobą logicznie oraz uporządkowane zgodnie z zawartą we wstępie problematyką badawczą. Ogólnie należy stwierdzić, że praca w swojej strukturze jest jasna i logiczna. Poszczególne rozdziały i zamieszczone w nich paragrafy zasadniczo wyczerpują główny problem badawczy. Struktura pracy jest logiczna i przejrzysta oraz zgodna z tytułem, przyjętym w jej temacie.

Język pracy jest komunikatywny, a jej styl właściwy. Zauważa się płynność w toku rozumowania, bez zbędnych komplikacji czy dygresji. Treść jest przepracowana w oparciu o bogatą – jak już wspomniano wcześniej – literaturę źródłową, pomocniczą, akty prawne oraz netografię. Pracę należy uznać za komplementarną i jako taką za wartościową, poszerzającą obszar wiedzy o nowe i aktualne zagadnienia. Od strony formalnej praca doktorska Ks. Mgra Emila Hoffmana, CM spełnia wszelkie wymagania, stawiane tego typu pracom.

3. Uwagi krytyczne i pytania do dyskusji (Pripomienky a otázky do diskusie)

Nie wnikając w drobne, małoistotne szczegóły lingwistyczne, interpunkcyjne czy stylistyczne, które pozostawiam redaktorom językowym przed wydaniem drukiem – co rekomenduję jako recenzent – chciałbym postawić trzy pytania do dyskusji:

1. Co skłoniło Autora pracy do podjęcia analizy zależności pomiędzy projektem „opcja na rzecz ubogich”, a współczesnymi zmianami systemowymi?

2. Czym kierował się Autor pracy przy doborze literatury przedmiotu analiz?
3. Czy koncepcja zmiany systemowej jest jedną z form realizacji opeji na rzecz ubogich w Kościele?

Wniosek końcowy (Záver)

Jako recenzent wnioskuję do stosownych Władz UPJPII w Krakowie o wyróżnienie recenzowanej pracy doktorskiej Ks. Mgra Emila Hoffmanna, CM, pt. „Opcja preferencyjna na rzecz ubogich w świetle zmian systemowych na przykładzie Rodziny Wincentyńskiej”, Kraków 2021. Uzasadnienie wniosku zamieściłem *in corpore* recenzji.

Z całą pewnością stwierdzam, że wnioski z przeprowadzonych przez doktoranta analiz są interesujące, aktualne i nowatorskie. W swoich poszukiwaniach badawczych Ks. Mgr Emil Hoffmann, CM udowodnił, że potrafi myśleć twórczo i pracować naukowo, a recenzowana praca spełnia wszelkie wymogi stawiane pracom doktorskim i może być podstawą do dalszych etapów procedowania, celem nadania jej Autorowi stopnia naukowego doktor, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Ks. Prof. nadzw. dr hab. Janusz Mierzwa

Sanok, 15 marca 2022 r.